

מראי מקומות- בבא בתרא ק"ז

לשמואל דבטלה חלוקה, דהא על דעת כן לא מכר לאחיו חלקו, אלא באופן שישאר לו חלק. ותי' דכיון דע"י ברירה נמצא דנתברר למפרע דכן הי' הירושא, א"כ לא שייך לומר דהי' יורש שדה לגמרי שיהי' שלו, וא' יורש שדה שיהי' בשביל גביית החוב, ונמצא דהחלוקה היתה בטעות [נצ"ע, הא בשעת מעשה לא הי' יודע כלל איזה מהשדות יהי' להבע"ח, וא"כ מה שייך בזה לומר דלמפרע נמצא דהיתה טעות, ואולי תלוי במדוע נטל הב"ח שדה זו ולא השאר, דאם אפותיקי הי' (וזהו תוס' לשיטתו), א"ש, דודאי הי' צריך להבע"ח ליטול שדה זו, ולכן שפיר הוי טעות למפרע]. משא"כ למ"ד אין ברירה, א"כ אין המכירה מתבטלת, אלא אמרי' דמכאן ולהבא הוא דגובה משדה זו, וא"כ שפיר אמרי' שאין מקום לחזור על אחיו, וכמו בכל מקום דהב"ח גובה מן הלוקחות, דלא אמרי' דנתבטל המקח למפרע.

(ג) **כלקוחות דמי-** דהיינו, כלקוחות בלא אחריות. וכ' הרשב"ם דאע"ג דבדרך כלל אמרי דאחריות טעות סופר הוא, ולכן אפי' אם אינו כ' אחריות, מ"מ האחריות נכלל בהמכר, כל זה דוקא בלקח מחברי', דלא שדי איניש זוזי בכדי, ולכן ודאי הי' כוונתו לקנותו באחריות, משא"כ בירושא, דכ"א נוטל חלקו, י"ל דבההיא הנאה דאיהו לא מקבל אחריות על של חבירו, גמר ומקנה לי' לחבירו חלקו לגמרי שלא יקבל חבירו אחריות עליו. וע' בקצות (קט"ז, ג') שהביא מהצמח צדק ומהעבודת הגרשוני דמביאים רא"י מכאן דבחליפין לא אמרי' אחריות טעות סופר, דהא בזה ג"כ י"ל דבההיא הנאה דאינו מקבל אחריות על חבירו, ג"כ מקנה לחבירו לגמרי, שלא יהא עליו שום תביעה של אחריות. אולם כ' הקצות דמסתימת הראשונים ק' לומר כן, וגם הביא מתשו' ר"י מיגש דכ' בפירוש דגם בחליפין אי' אחריות. ולגבי ראיית האחרונים מסוגיין, כ' הקצות ד"ל דשאני הכא, דכ"א בספק שוה הוא, דיכול להיות דשדה זו נגזל כמו האחרת, וגם יכול להיות שהבע"ח יקח שדה זו כמו זו, וא"כ בזה שפיר י"ל שדעת שניהם שלא לקבל אחריות. משא"כ בחליפין דעלמא, שהוא יודע ששדה שלו שלם מכל מום, והחליפו באחר שאינו יודע אם יש בה עליו תביעות או

(א) **ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהן- הק' תוס',** הרי כולן חייבין לפרוע חוב אביהן, וא"כ איך טרף מא' מהאחין כל החוב. ותי' דמייירי שעשאו אפותיקי, אבל אה"נ, בלא"ה לא יהי' יכול לעשות כן. וע' בחי' הר"ן ועוד ראשונים, שתירצו דמייירי דאח זה נטל בינונית (ושאר האחים לא הי' להם כי אם עידית או זיבורית), ולכן הבע"ח נוטל דוקא ממנו. וכ' המהר"ם שי"ף בב"ק (ט. בתוד"ה וטרף) דמה דתוס' לא תי' כן, היינו משום דא"כ הו"ל כא' נוטל קרקע וא' נוטל כספים, דעל דעת כן חלקו, שאם יפסיד בעל הבינונית שיחזיר על הבעל הזיבורת, ולפי מה דתי' דמייירי באפותיקי, לא אמרי' כן, דלא ידעו מזה, ועל מנת כן חלקו, שמי ששדהו אפותיקי יפסיד.

(ב) **רב סבר בטלה מחלוקת, קא סבר האחין שחלקו יורשין הן- פי' הרשב"ם,** תורת יורשין עליהן לפרוע בין כולן חובת אביהן. והק' הקהלות יעקב (ב"ק סי' ח', ד"ה והנראה בזה) על מה שפרש"י בב"ק כדברי הרשב"ם, דלכאור' מה ששניהם אחראים לשלם חובת אביהם, אי"ז ענין כלל להא דאחים שחלקו יורשים הם, דאפי' אם דינם כלקוחות, מ"מ סכ"ס הם ירשו אביהם, ולכן לכאור' כולם אחראים הם לשלם חובותיו. ותי' דאם כלקוחות הן, וכלקוחות שלא באחריות, א"כ כמו דמוותר על האחריות מחמת שהוא מוכר, כמו כן מוותר על האחריות דאחי לי' מחמת הטענה שעל שניהם לפרוע חוב אביהן, דבשעה שהם מקנים זל"ז, מרוצים הם להיות מסולקים זה מזה לגמרי, ולא יהא לא' מהן שום עסק על מה שנעשה בחלק השני. ורק אם כיורשין הוי, דאז לא הקנו זל"ז כלל, אז ליכא שום מחילות או וויתורים, וממילא כשנגבה מא' מהן, חייב השני לחלוק עמו מדין דשניהם חייבים לפרוע חוב אביהן. וכל זה לשי' הרשב"ם, אבל מתוס' (ד"ה והלכתא) משמע דעיקר המח' הוא אם יש ברירה או אין ברירה. והק' בחי' ר' שמעון (ב"ק סי' ט'), למה זה תלוי בברירה, הרי כיון דאמרי' לרב בטלה מחלוקת, כמו כן נימא

לחלק, משום דלטפויי אחברי' כולי האי אדם בוש, אבל לגרועי אין אדם בוש. אולם ע' בתוס', שכ' דשנים הפחותים מדברים תחלה, וכ' המהרש"א דלדבריו א"ש למה לא אמרי' דבאמת הי' שוה פ"ו וב' שלישים, והאי דקאמר מנה טעה בתליסר ותלתא לקמי', והאי דקאמר פ' טעי תליסר לאחורי', ובדין הוא דאיבעי לי' לגרועי טפי, אלא סבר מסתאי וכו', דכיון דהפחות מדבר תחלה, לא שייך למימר הכי. ומבואר מדברי המהרש"א דלא ס"ל לסברת הר"ן דאין אדם בוש לגרע, ומבואר דהר"ן לא ס"ל כסברת המהרש"א (ולכאור' באמת גם למש"כ תוס'), דהפחותים מדבר תחלה.

אדרבה, הא ארעא מאה ותליסר ותלתא, וכו'. (ז) הק' תוס', השתא, אי לא הי' אלא תרי, חד אמר מנה, וחד אמר שלשים, היינו אומרים דשוה מאה ועשר, האם משום שיש מי שהוא פחות עוד יותר, נימא דשוה טפי תלתא ותילתא, והניח בקו'. וע' בתורת חיים, שתי' דאי לא הו' אלא תרי, איכא למימר דההוא דאמר מנה הוה אמר טפי, כגון ק"י, וההוא דאמר ק"כ נמי הוה אמר ק"ל, וא"כ ה"א דבאמת ק"כ שויה. אבל השתא דהאי לא אמר אלא פ', לכך לא אמר אידך אלא מנה, והשלישי ק"כ, דלא בעי לאטפויי חד אחברי' ל', דסגי בהא דמטפי כ' [אולם סכ"ס צ"ע למה הוי זה סברא לומר דהוי קי"ג ולא ק"כ, וצ"ע]. **עוד הק' על** המסקנא, דאמרי' דהוי צ"ג ושלש, הרי אם לא היו אלא מי שאמר פ' ומי שאמר ק"כ, הרי ודאי היינו אמרי' דבאמת הוי ק', ולמה אמרי' דמשום שיש מי שבאמת אומר ק', דממילא אמרי' דהוי צ"ג. וביאר דס"ל דצריך לתלות הטעות בשלשתן דוקא, שהרי לא עדיף חדא מחברי'. וא"כ, אם לא הי' אלא תרי, דהיינו הראשון והאחרון, ה"א דק', דאז שוה הטעות בין שניהם. אבל כיון שיש מי שאומר ק', אז צריך להשוות טעות גם אצלו, וכיון שא"א להשוות הטעות בין כולם, אמרי' על כרחנו דשנים טעו בשוה, וא' טעה טפי. **וכ'**

הרמב"ן דעיקר קו' תוס' ליתא, שהרי באמת אי הו' רק שנים, לא הו' פלגינן ביניהם, אלא המע"ה, אבל השתא אזלי' בתר רוב דעות. ועוד, הא שומת תרי לאו כלום היא, שהרי אין יורדין לשום פחות מג'. עוד כ' הרמב"ן

לא, בכה"ג שפיר י"ל דרוצה שיהי' מקבל עליו אחריות.

ד' ר' אסי מספקא לי' אי יורשין הו' אי לקוחות הו', הלכך נוטל רביע וכו'. פ"י הרשב"ם, דהיינו דנוטל או רביע בקרקע או רביע בכסף, משום דממון המוטל בספק חולקין. ויש לעי', למה לא אמרי' כאן המוציא מחבירו עליו הראי'. ואפי' לשי' הרשב"ם דקיי"ל כסומכוס, מ"מ קשה, שהרי כ' הרשב"ם לקמן (קסו:) דאפי' למ"ד ממון המוטל בספק חולקין, זהו רק בספיקא בהמעשה, אבל בספיקא דדינא, מסתבר דלכ"ע אמרי' המע"ה. וע' בתוס' לעיל (סב:) שהביא מהגמ' בב"ק (שהוא כהגמ' כאן) דפעמים הי' נראה לחכמים שיחלוקו. וע"ע בתוס' בב"ק (ט') דכ' דבכה"ג לא שייך לומר המע"ה, ולא ביאר דבריו [ואין משמע דכוונתו כתוס' דלעיל סב:], דהא ודאי זה שייך רק דהי' נראה לחכמים לומר יחלוקו. **וביאר בחי' ר' שמעון** (ב"ק ט', ב') כוונת תוס', דבקרקע לא שייך תפיסה, דאין כאן מוחזק, ולכן שניהם שוים, ואמרי' בזה יחלוקו.

ה' נקוט מיהת תרי קמאי בידך, דמתורת מנה לא מפקי לי'. פ"י הרשב"ם, כלומר, כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי, יש לנו לילך אחרי שנים הפחותים, דתפשת מרובה לא תפשת. אולם ע' ברמב"ן דכ' דבעצם היינו צריכין לעלות כל מה שיכולין להעלות, שהרי יד בעל הקרקע על העליונה. ולכן הוא ביאר דקים להו לאינשי בין מנה ליותר ממנה טפי ממאי דקים להו בשאר שומות, משום דדייק אינשי בין מנה ליותר ממנה. וכ' דהכי דייק לישנא דגמ', דלא כ' דנקטי' קמאי משום דמפחתי, אלא משום דמתורת מנה לא מפקי [ונמנבן יש הרבה נפק"מ למעשה בין הרשב"ם ובין הרמב"ן].

ו' קסברי האי ארעא תשעין ותלתא ותילתא שויה, וכו'. הק' החי' הר"ן, לימא איפכא, דהאי ארעא באמת שוה שמונים ושבעה פחות שליש, והאי דקא אמר מנה קא טעי תליסר ותילתא לקמי', והאי דקאמר עשרין טעה תליסר ותילתא לאחורי', ובדין הוא דאיבעי לי' לגרועי טפי, אלא דסבר מסתאי דקא גרענא כולי' האי אחבראי. ותי' דיש

(הבאנו דבריו לעיל) דנראה דלעולם יד בעל הקרקע על העליונה, ומעלין אותה בכל מה שיכולין לעלות, והיינו דאקשינן אדרבה לעלויי, והא דקא מתרץ נקוט תרי קמאי בידך, משום דקים להו לאינשי בין מנה ליותר ממנה טפי ממאי דקים להו בשאר שומות, וכ' דלפי"ז נסתלקה הקו' שהק' למעלה. ולכאור' כוונתו למה שהק' המהרש"א הנ"ל, למה לא אמרי' דבאמת הוי שוה פ"ו, וגם אין התחלה לקו' התוס' למה אמרי' דהוי קי"ג.

(ח) **לוקח נוטל כחוש שבו וכו', אלא לדמי, ה"נ לדמי- פי' הרשב"ם כל הסוגיא, דברישא דמתני' שמין כל השדה ונותן חצי שויות להלוקח, אלא דיכול ליתן לו באיזה מקום שירצה, אף במקום כחוש, דיד בעל הקרקע על העליונה. ובסיפא, דא"ל בדרום, שמין חצי הדרום של השדה, בין שמנו בין כחשו, וצריך ליתן לו שויות של חצי דרום של השדה, אלא דאי"צ ליתן לו בדרום, אלא יכול ליתן לו בכל מקום שבשדה שירצה. ותמה ע"ז הרשב"א, כיון שאמר לו שיטול בדרום, היאך יש במשמע שיטול רק בדמי חצי הדרום, ובאמת יטול בצפון. ולכן פי' בשם הראב"ד, דבאמת נוטל הלוקח בצד דרום, אלא דאם הדרום שוה יותר מחצי השדה, מנכין לו ממנו עד שיהי' שוה חצי השדה. וכן אם הוא שוה פחות מחציו, מוסיפין לו בדרום עד שהוא שוה חצי השדה, אבל ממ"נ נוטל בדרום. וע"ע בבעל המאור (נא: בדפיו) שפי' הסוגיא באו"א.**